

בעיני עורך הדין תקשורת

עו"ד יהונתן קניר

עו"ד יהונתן קניר, משרד עורכי דין קניר ושות'

חתונה ממבט ראשון - מבחן מציאות לחברה הישראלית

משה וישראל¹, נשללו בזה אחר זה טקסי "חתונה" היוצרים חיוב או מחייבים גט במסגרת הפורמט הישראלי של התוכנית - החל מחתונה כדמו², חתונה אזרחית בקפריסין², חתונה רפורמית וכלה בטקס נישואין פרטי³.

הצורך לשלב בין דרישות הפורמט הטלוויזיוני - עריכת טקס מרגש ואותנטי - מול החובה למנוע שינוי בסטטוס של כ"א מהצדדים המשתתפים בתוכנית (מרוק, לנשוי, לגרוש), באופן שיבטיח שמרקם חייהם של בני הזוג ומערכת הדינים החלה עליהם לא תעמוד בעוכריהם יום אחרי כיבוי המצלמות, הוביל להמלצה מפורשת, על פיה יש ליצור טקס זוגיות מרגש, שאינו מכיל את הרכיבים הנדרשים ליצירת קידושין וכל חיוב הלכתי, וכך אכן נעשה⁴.

שלב שני - טקס ברית זוגיות

על בסיס הליך החשיבה שהוסבר לעיל, נבחר בסופו של יום מסלול אחד ברור שתואם את מערכת הדינים הישראלית. בטקס אומצו סממנים יהודיים מוכרים, שאין בהם בכדי לבסס מחויבות הלכתית, אלא מחויבות רגשית בלבד. לצד הקמת חופה מעל ראשי המשתתפים, שתיית יין ושבירת כוס לעילוי זיכרון ירושלים הבירה, נמחקו והושמטו סממנים ומנהגים שעלולים להקים ספק לקידושין, לרבות קידושי טעות או קידושי צחוק⁵. בטקס הזוגיות לא הוחלפו טבעות, לא הובאו עדים כשרים, לא ניתנה בידי האישה כתובה, לא נאמרה הברכה "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", לא בורכו "שבע ברכות", לא נעשה שימוש במילים "בעל ואישה".

למשתתפים הובהר כי אופן עריכת טקס הזוגיות נועד להבטיח שלא תישמע כל טענה לחבות בגט או לצורך בגט לחומרא או להפרת הבטחת נישואין וכי טקס הזוגיות אינו יוצר חבות על פי הדין וההלכה היהודית.

באחד מהטקסים ששודרו, עורך הטקס קורא בפני האורחים את הקטע הבא: "ברוכים הבאים ל**רגע חסר תקדים**". אין מדובר באמירה ספונטנית אלא בחירת מילים קפדנית, תוך התאמת המילים הן לזוג שמתייצב לטקס והן לזהירות הנדרשת למניעת ספק קידושין וחיתון. לאחר מכן, עורך הטקס שואל את הצדדים:

"האם אתם מקבלת על עצמך לבנות את ביתכם במשותף תוך גילוי לב הדדי, פתיחות, התחשבות, חברות אמת ושותפות גורל, להתעשר מהשוני ולהינות מהמשותף, להיות נכונה ללמוד, לגלות ולהיות מופתעת כל יום מחדש?"

בד בבד עם פיצול ערוץ 2 לשני ערוצים, העלתה חברת "קשת" לשידוריה תוכנית מציאות חדשה, "חתונה ממבט ראשון" שמה, שעל פניו נועדה להגשים אידיאל רומנטי, מציאת התאמה מורכבת ומדויקת עד כדי כך, שניתן להכיר את החתן האחד והיחיד או את הכלה האחת והיחידה לראשונה מתחת לחופה. המיונים והבדיקות שבוצעו ע"י מומחים במגוון תחומים, לכל אחד מבני הזוג, נועדו לאפשר סינון מרבי ומיטבי של המשתתפים, עד כדי מציאת התאמה קרובה לשלמות, גם אם הצדדים עצמם לא נפגשו מעולם.

הליווי המשפטי שהענקתי להפקת התוכנית החל כשנה טרם עלייתה למסכים. הליווי המשפטי היה מורכב ודרש התייחסות זהירה ומפוקחת, על מנת למנוע כל חשש לפגיעה במשתתפים, ובפרט - בעתידם.

במאמר זה אפרט את השלבים המהותיים שנדרשתי לצלוח על מנת שהתוכנית תוכל לעלות בפני הצופה הישראלי, וכן, מבט צופה פני עתיד על ההשלכות האפשריות ופורצות הדרך של התוכנית על הציבור הישראלי.

שלב מוקדם - הפורמט המקורי

מקור תוכנית המציאות "חתונה ממבט ראשון" הוא דני, משם התרחב למדינות רבות באירופה, ארה"ב, אוסטרליה, ניו זילנד ודרום אפריקה. במרבית מארצות המקור בהן התקיימה התוכנית, טקס הנישואין בין שני הצדדים שהכירו לראשונה תחת החופה, היווה טקס נישואין של ממש - קרי, בסיומו של טקס החתונה הצדדים המשתתפים בו שינו סטטוס, משני רווקים לזוג נשוי על פי דיני המקום.

במסגרת הפורמט, לאחר הטקס בני הזוג יוצאים ל"ירח דבש" ביעד אקזוטי, אשר לאחריו הם חוזרים לארץ לחמישה שבועות של חיים משותפים, ובסופם יידרשו להכריע האם נפרדות דרכיהם, או שמא הזיווג צלח והקשר ממשיך.

שלב ראשון - "גאור" הפורמט הטלוויזיוני

הפקת התוכנית בישראל בחרה להתמקד בזוגות ישראלים, יהודים, הטרנסקסואליים. כידוע לכולנו, הדין החל על מערכת הנישואין בישראל בין הטרנסקסואלים יהודים, הנו דין תורה. לשם התאמת הפורמט הטלוויזיוני אל מערכת הדינים הישראלית (ההלכתית), בשים לב למורכבות הנובעת מנישואי זוגות יהודיים בישראל, הדין החל על צדדים בענייני הממון, סמכותם הייחודית של בתי הדין הרבניים והמשמעויות ההלכתיות הנובעות מהצורך בגירושין כדת

מזה עשרות בשנים, אך הבשורה בענייננו היא הלגיטימציה לבצע טקס זוגיות ללא צורך במעבר דרך ביה"ד הרבני, תוך קביעת הסדרים ברורים ופשוטים טרם באים הצדדים בפני טקס הזוגיות, המובאת בשעות צפיית השיא של הקהל הישראלי, אין זה עניין של מה בכך.

מאחר ומהפכות מתחילות לעיתים גם באופן שקט, דומה שהסירוב המתמשך מצד בתי הדין הרבניים להכיר בכך שמערכות הנישואין כדת משה וישראל צריכות ויכולות להסתיים באופן חד צדדי - גם ללא צורך בעילת גירושין מבוררת, תביא במהלך השנים הקרובות לשינוי בתפיסת הציבור הישראלי, לירידת קרנו של מוסד הנישואין המוכר ולהרחבה ניכרת בקיומן של מערכות זוגיות אלטרנטיביות, הנותנות מענה זהה מבחינת בני הזוג, מקיימות את הטקס הזוגי תוך כיבוד זכויותיהם ההדדיות של הצדדים, לרבות זכותם להיפרד בקלות ובמכובדות ולצידן מערכת או מערכות של הסכמים שיטתו ביטחון ושקט כלכלי לבני הזוג.

אם לא ישכילו בתי הדין הרבניים ליישם את הדרכים הקיימות לחיוב בגירושין גם מכוח גויעת הנישואין, ודי ברצונו של אחד מבני הזוג, להבנת העתיד טומן כמות גדלה והולכת של הסדרים כאלו בשיח הציבורי, כחלק אינטגרלי מדיני המעמד האישי.

בני זוג יבחרו בנתיב של טקס זוגיות מכבד, אליו יצרפו הסדר רכוש שינוסח על פי רצונם, הסכם התואם את אורחות חייהם, את מצבו הכלכלי של כל אחד מהצדדים וכמובן גם פירוד קל במקרה ומערכת הזוגיות קורסת.

טקס ברית הזוגיות שנצפה בעיני הציבור כטקס חתונה לכל דבר ועניין, נבנה כטקס המבסס נקודת חיבור ומחויבות בין שני הצדדים לתהליכים שעליהם לעבור במסגרת התוכנית, עם צפי וכוונה אמיתית לייצר מחויבות זוגית עתידית ביניהם, תוך הצהרת כוונות כנה ורצינית להבניית מערכת יחסים ארוכת טווח - ללא קידושין, ללא נישואין וללא שום כוונת שיתוף רכוש.

מטרתי הייתה להבטיח שבמסגרת ההרפתקה הטלוויזיונית הזו, אף אישה לא תמצא עצמה כאישה עגונה ואף איש לא ימצא עצמו מחויב במזונות עפ"י ההלכה היהודית. אך **מה בדבר ההבטחה שמרקס חיייהם של הצדדים לא ייפגע ביום שאחרי התכנית?** כיצד יישמר עקרונם הפרדה הרכושית בין שני צדדים שעד לפני מספר דקות לא הכירו זו את זה?

שלב שלישי - מנגנונים להבטחת הפרדת רכוש בין הצדדים

בהיעדר משק בית משותף ולאור פרק הזמן הקצר שבו הצדדים צפויים לחיות יחד תחת קורת גג אחת מכוח הפורמט הטלוויזיוני, ספק רב אם יכולים הצדדים לכסות תחת הכרה כידועים בציבור על פי ההלכה הפסוקה⁶. יחד עם זאת, על מנת למנוע מצב שבו יוכל צד אחד לבוא בדרישה כלכלית כלשהי כלפי רעהו, נדרשתי לייצר מנגנון הנותן מענה ומניח את הדעת לכל תרחיש של סיום הזוגיות. במסגרת מנגנון זה, נקבעה הפרדה מוחלטת של זכויות במקרה של פירוד וניתוק זכויות במקרה של חלילה פטירה.

נעשה הליך מחשבה עמוק, אשר במרכזו הרצון לסייע לשני צדדים שנפגשים לראשונה מתחת לחופה, לא ישבו זה לצד זה לצורך גיבוש הסכם ממון ולא יכולים לבוא בפני נוטריון או בית משפט מוסמך לצורך אישור הסכם ממון, להימנע מחבות כלשהי כלפי האחר. ההסכם עליו הצדדים נדרשו לחתום, מחייב הפרדה רכושית מוחלטת, ביחס לכל סוגי הרכוש, לרבות הצהרות הדדיות ביחס לויתור על הכנסות עתידיות, ויתור על טענות לנכסי קריירה, ויתור על טענות בדבר שיתוף בצבירות ובזכויות סוציאליות ולבסוף, גם ויתור על מזונות בן זוג, זאת בין אם יחליטו להמשיך ולקיים קשר זוגי גם לאחר תום התוכנית ובין אם לאו - הכל מיום מיסוד היחסים ועד ליום גיבוש הסכם עצמאי חדש.

חשוב לציין שבהתאם להלכה הנוהגת, כשמדובר בבני זוג ידועים בציבור, אין חובת אישור של בית המשפט את ההסכם על מנת שיהא תקף⁷, ומשכך מעבר לכך שחתמו הצדדים על הסכמי הפרדה רכושית מוחלטת, ללא כל שיוך, הובהר למשתתפים כי מומלץ בנוסף לערוך צוואה.

בנימה אישית יותר - מבט קדימה

כמתבונן מהצד על הרעיון ופורמט התוכנית, ברור לי כי קל לקטלג את התכנית "חתונה ממבט ראשון" כעוד תוכנית "ריאליטי" עוד מסחטת רגש כזו או אחרת ולהותיר אותה בצד הרדוד של השיח הישראלי. לשיטתי, דרך הסתכלות זו הינה צרה ובלתי ממצה, היות ובפועל אנחנו חווים לראשונה פלטפורמה פורצת דרך במרחב הישראלי - יהודי, המשודרת בשעות צפיית השיא, עם קהל צופים משמעותי ביותר⁸, שמעבר להיותה תכנית מציאות פיקנטית ומסקרנת, **קוראת קריאת תיגר ממשי על סטאטוס קוו בחברה הישראלית, בכל הנוגע לנישואי זוגות יהודיים, ובפרט על המונופול של בתי הדין הרבניים בכל הנוגע לנישואין וגירושין בישראל.**

משתתפי התכנית וקהל הצופים מקבלים בפעם הראשונה, באופן אחראי, הזדמנות להתוודע ולחוות טקס זוגיות לא דתי, ללא קידושין, שאינו מקים חיובים מכוח ההלכה ובמקביל מבטיח את זכויותיו הכלכליות של כל אחד מהצדדים.

אין מחלוקת שצורות נישואין שונות, שלא במסגרת הרבנות, קיימות

[1] ד"ר ב. שרשבסקי **דיני משפחה**, מהדורה רביעית.

[2] ראה בפסק דינו של ביה"ד הרבני באשקלון, תיק מס' **1004753-1** מיום 15.7.15 (פורסם באתר "נבו").

[3] ראה ע"א 32/81 **משה צונן נ' סלביה שטל**, לז (2) 766, 761.

[4] ראה כתבה ביחס לתוכנית באתר ICE.CO.IL.WWW שבמסגרתה ניתנה תגובת הרבנות הראשית בזו הלשון: **"טקס החתונה המוצג בתכנית חסר את המרכיבים הבסיסיים של טקס החתונה מחייב על פי ההלכה"**.

[5] ראה פסק דינו של בית הדין הרבני באשקלון תיק 1074259/1 מיום 14.12.16 (פורסם באתר "נבו").

[6] ראה ע"א 52/80 **שחר נ' פרידמן** פ"ד ל"ח(1) 433.

[7] ראה רע"א 6854 **היועץ המשפטי לממשלה נ' מיכאל זמר** (ניתן ביום 2.7.03, פורסם בנבו).

[8] <http://www.ice.co.il/media/news/article/660075> פרסום מדרג הצופים נכון לחודש נובמבר 2017.